

**Sok kicsi sokra megy,
avagy
környezet tudatosság és klímavédelem lépésről lépésre
a XIII.ker-i Herman Ottó Általános Iskola
2. A osztályának pályamunkája**

Amikor 2021 szeptemberében útjára indítottuk az akkor még 1. A osztályt tudatosan vállalt célom volt, ha úgy tetszik „küldetésemnek éreztem”, hogy mi öko osztály leszünk. Nem valamikor egyszer a távoli jövőben, hanem itt és most az első naptól kezdve. Azért mert a klímaváltozás sajnálatos negatív mikro- és makro jelenségei sem várnak. Itt és most van szükség a környezettudatos szemlélet kialakítására, és a helyes szemlélet cselekvésre váltására. Ezzel az elhatározással fogadtam a kicsiket.

Ez a szemléletformáló munka az én esetemben több évtizedes múltra tekint vissza. Ez azonban most nem tárgya pályázatunknak. „Csak” a mögöttünk álló két év munkájából állítottam össze a gyerekekkel egy csokorra valót mind azokból a tevékenységeinkből, szokásainkból, melyekkel szó szerint napról napra, lépésről lépésre igyekszünk élhetőbb, tisztább, a környezetünk számára kevésbé terhelő életet élni.

Persze mindez nem megy olyan egyszerűen, ahogy szeretnénk. Sok buktatón, hibán és tanulságon vagyunk túl. Ezekről is szól pályázatunk, mert úgy gondolom így kerek a történet. Mivel picikkel, 6-7 évesekkel dolgozom, sosem használtam a „Most a klímastratégián dolgozunk gyerekek” kezdetű mondatot. Inkább arra hívtam fel a figyelmüket, hogy **közösen keressük a hétköznapi, számukra is érthető és kezelhető környezeti problémáink megoldását. Ez a mi klímastratégiánk.** Erről szól a pályázatunk.

De, hogy is kezdődött? Már 2021. szeptember elején, alighogy becsöppentünk az iskolába, és megismerkedtünk egymással, a gyerekek és én, legelső közös ténykedésünk arra irányult, hogy **iskolánk nagyvárosi levegőjét javítsuk**, és egyúttal az **osztálytermünket zöldítsük** a magunk egyszerű, de lelkes eszközeivel.

Ezért a tanévet azzal kezdtük, hogy az első héten, környezetismeret órán Zamioculcas zamiifolia **pálmát ültettünk, szaporítottunk. Minden gyermek készített egy saját ültetvényt befőttes üvegbe.** Megígértem tanítványaimnak, hogy amire megtanulunk szépen olvasni, írni és számolni, ki fog hajtani a kis ültetvényük. A gyerekeknek ez egy varázslat, ők ezt a két dolgot valóban összekötik, ill. most már én is hiszek benne.

Tehát tanultunk, tanultunk írni, olvasni, számolni, és időnként figyeltük a befőttes üvegeinket a szekrény tetején. Már a második félévben jártunk, mikor először észrevettük (nem én, hanem a gyerekek), hogy akadnak „kizöldült üvegek”, vagyis jó pár pálmajelölt már kis gumót növesztett a homok alatt és abból új hajtásokat indított. Ez nekünk kész csoda volt. Megünnepeztük, megtapsoltuk azokat, akiknek kihajtott a kis növénykéjük.

Micsoda ajándék a sorstól, hogy éppen azoknak a gyerekeknek lett sikerélménye ezen a téren először, akik az órai feladatokban is szorgalmasan dolgoztak! Ez a többieket is motiválta. **Ültetvényünknek a többi osztályból is csodájára járnak, és a kollégák is elismeréssel nézik.** Azt hiszem ennél nagyobb sikert nem is kívánhatnánk.

Jelenleg van még néhány szunnyadó példányunk, amik nem hoztak új hajtást, de élnek. Türelem rózsát terem! **Várunk és tanulunk.**

De nem csak az osztályterem zöldítését indítottuk el már a tanévkezdéskor, hanem más módon is igyekeztünk, igyekszünk tudatosan figyelni környezetünkre. Ezért pl. kezdettől fogva **nem használunk papírszalvétát. Mindenki az osztályban**, én magam is jó példát mutatva, **textil szalvétát használ.** Ezzel a szokással (most már bátran említhetem szokásként, hiszen azzá vált, így élünk második tanéve) rengeteg papírt sikerül megtakarítani, mert reggelinél az ebédlőben, tízórainál és uzsonnánál a tanteremben, de még kiránduláskor is az elemózsiás csomagunkban, textil szalvétát használunk. Ma már cikinek számít, ha valakinek éppen hiányzik, vagy elfelejt hozni.

Ehhez persze szükség volt **együttműködő szülői háttérre**, segítségre is. Nagyon büszke vagyok rá, hogy első számú partnereink, a kedves szülők, döntő többsége azonnal együtt gondolkodott és cselekedett velünk. Úgy gondolom, jelen pályázatunkban is fontos hangsúlyoznom, hogy **az iskolai környezeti nevelés eredményessége, hatékonysága elképzelhetetlen a szülők támogatása nélkül.** A 2. A osztályban szerencsések vagyunk ebből a szempontból. A szülői munkaközösséggel rendszeresen egyeztetek környezetvédelmi-, ill. környezettudatos terveimről, céljainkról. Beszélgetünk, vitatkozunk, és eddig mindig sikerült konszenzusra jutnunk. Sőt, ma már előfordul, hogy a kedves szülők keresnek meg engem egy-egy új ötlettel, javaslattal a hatékonyabb, átgondoltabb környezetkímélés érdekében. Hiányosnak érezném pályázatunkat, ha nem tértem volna ki a családi háttér megerősítő szerepére.

Szintén kezdettől fogva (Ez az én osztályom esetében 2021. szeptemberét jelenti, hiszen akkor lettek iskolások.) elindítottuk a **komposztálási projektünket.** Erre több ok miatt volt szükség. A gyerekek a menzán is és az iskolagyümölcs program keretében is minden héten több alkalommal kapnak gyümölcsöt. Elsősorban almát, körtét, szilvát. Ezek maradéka, a csutkák, korábban a szemetesben végezték. Mi azonban kineveztünk egy vödört komposztálás vödörnek, és a csutkákat attól kezdve abba dobtuk. Ez egyszerűnek tűnik, de az igazság az, hogy a mai napig is előfordul, hogy valaki alig harap néhányat a gyümölcsből, megunja, kidobja. Kiderült, ezt is meg kell tanulnunk. Vagyis azt,

mit jelent az, hogy csutka, hogy ne kezdjünk el enni egy akkora almát, amekkoráról tudjuk, hogy nem fogjuk tudni elfogyasztani az egészet. Egy ideje mindig készítek be félbevágott almákat is. Akkorát a legkisebbek is meg tudnak enni és nem dobunk alig rágott almákat még a komposztáló vödörbe sem. Vagy legalábbis ritkábban fordul elő.

Igen ám, de mi legyen a vödörben összegyűlt csutkákkal, magokkal? Erre két jó megoldás is kínálkozott. Az egyik, hogy iskolánk Pozsonyi utcai oldalán lévő előkertjében komposztáltuk, komposztáljuk őket. Elástuk, elássuk a gyümölcsmaradványokat. Ez végtelenül **egyszerű, de**

nagyon hatékony módszernek bizonyult. Az elmúlt hónapokban (szerintem talán áldásos tevékenységünknek is köszönhetően) megjelentek a giliszták az amúgy csupa építési törmelékes talajban. A gyerekek imádnak tevékenykedni, élvezik, hogy kerti szerszámokat is használhatnak, és mindig történik valami érdekes a kertben. Gombákra, madarakra bukkanunk.

A másik megoldásunk, hogy kivisszük a „büdös vödörünket” (a gyerekek így nevezték el, mert bizony néha már bomlásnak indul a vödör tartalma) a Szent István parkba. Ide egyébként is rendszeresen kiviszem az osztályt játszani.

Tehát, tulajdonképpen útba esik az ottani közösségi komposztáló. Ami nagyon profi, több rekeszes, el van látva okos tájékoztató táblákkal, hogy mit hova tehetünk, miket szabad a komposztálóba hozni és miket nem. Amióta már tudnak olvasni a tanítványaim, ők maguk böngészik a feliratokat. Már nem nekem kell felolvasni. Tehát rendszeresen ide is hordjuk a komposztálandó maradékainkat. Ezeket a rekeszeket is gondosan megfigyeljük, tanulmányozzuk, mert nagyon jól megfigyelhetők a lebomlás fázisai, a humusszá alakulás folyamata. A „bűdös vödört” cipelni, pedig nálunk mindig érdek, állandóan sokan akarják egyszerre hurcolni. Jutalomszámba megy, ha valaki viheti.

Képzeletben visszakanyarodva az osztálytermünkbe, van még egy mindennapossá vált szokásunk, amit már készségszinten művelnek a gyerekek. Ez a **szelektív hulladékgyűjtés**. Ennek csak egy részét képezi a **komposztálás vödör működtetése**. Ezen kívül van egy külön nagy kartonhengerünk, amibe csak a papírhulladékot gyűjtjük. És van egy vegyes szemetesünk. Erre a célra egyre kisebb kukát használunk, mivel hála a szelektív gyűjtésünknek, a kommunális kukába egyre kevesebb szemét kerül. Ez azért még nem megy kifogástalanul. Előfordul, hogy valaki olyasmit dob bele, amit pl.: rakhatott volna a nagy iskolai műanyag gyűjtőbe is. De egyre gyakoribb, hogy a gyerekek szólnak egymásnak (már nem is én szólok), ha valaki elfelejt odafigyelni a tudatos hulladékkezelésre. A napi rutinunk részévé vált. Mondhatnám azt is, már természetes. Úgy gondolom **ez egy sikeres, valóra vált szemléletformálás**.

Talán éppen ilyen fontos, csak más formában, amikor nem a hétköznapi nap, mint nap, hanem egy-egy kitüntetett alkalommal szentelünk nagy figyelmet a környezettudatos szemléletformálásnak. Ilyen alkalom nálunk az **osztály karácsony**. Hogyan és miért?

Amikor decemberben első **osztálykarácsonyozásunkra** készültünk, azon gondolkodtam, hogyan lehetne úgy megrendezni, hogy lehetőleg ne kelljen senkinek se tárgyakat vásárolnia, vagy készítenie. Mert ez egyrészt fölösleges költségekkel járhat, másrészt nehéz eltalálni ki minek

örülne, harmadszor mindig együtt jár azzal, hogy valaki megsértődik, megbántódik az ajándékozás kapcsán. Van, aki túlajándékozik, a másik meg az ajándékon is spórolni akar. Nem vagyunk egyformák. Ezeket a buktatókat is szerettem volna elkerülni. De akkor hogyan ajándékozzunk egymásnak? Ebből a problémás szituációból született az a gondolat, hogy élményajándékkal lepjék meg a gyerekek egymást.

Ez azt jelenti, mindenki eldönthette mi lesz az a produkció, amivel meglepi a többieket. Volt, aki mesét mondott, volt aki énekelt, akadt zongora darabot előadó, de bűvészkedő is. Volt, aki tornázott, és volt, aki vicceket mesélt. Mindenki megtalálta a neki való műfajt. Mindenkinek örültünk, mindenki valamiben ügyes volt. Így annyira széppé, meghatóvá és bensőségesse varázsolódott ez a közös együttlét, hogy megfogadtuk, minden évben így fogunk ünnepelni. És közben nem halmoztuk el egymást fölösleges tárgyakkal, senkinek nem kellett boltba rohángászni.

Végül, de nem utolsó sorban szeretnék beszámolni talán az eddigi legnagyobb környezettudatos osztályprojektünkről, az **esővízgyűjtésről**, amivel a **klímaváltozás sajnálatos negatív hatásaira** **igyekeztünk a magunk módján reagálni, praktikus, használható módszerhez folyamodni.** Tapasztaljuk, hogy a víz egyre nagyobb kincs az életünkben. A hosszú aszályos időszakok megtanítottak arra is bennünket, hogy nem csak az ivóvíz, hanem az esővíz is óriási érték. Ráadásul

az osztályterem zöldítési tevékenységünknek köszönhetően nagyon sok növényünk van. Erről a sok növényről viszont gondoskodni is kell. Például rendszeresen locsolni. A sok locsolásra felhasznált csapvizet szeretnénk volna kiváltani esővízzel. Így takarékoskodhatunk az ivóvízzel, másrészt a növények is jobban örülnek a lágy víznek. De hogyan lehet esővizet gyűjteni iskolai körülmények között, Pest kellős közepén? Először kifeszítettünk egy nagy fóliát a sulikert kerítésére és alá tettünk két műanyag ládát, amiket addig játékaink tárolására használtunk. Ezzel a módszerrel, ahogy a mellékelt képeken is látható, néhány liternyi vizet sikerült gyűjtenünk, de mi annak a kevéskének is nagyon örültünk. Ez ugyan nem volt elegendő a növényeink locsolására, de további gondolkodásra sarkalt. Hogyan lehetne eredményesebbé tenni az esővíz visszatartását?

Természetesen erre sok hivatalos, jól ismert módszer létezik. Csak hogy egy egész osztálynyi gyereket kellett, kell élményalapú, valós tapasztalatokhoz juttatni, aminek során mindannyian külön-külön is tapasztalhatnak, tanulhatnak, tevékenykedhetnek. És közben nem felejtkezhetek meg életkori sajátosságaikról sem. Ezért módosítottunk, változtattunk módszereinken. El kezdtük gyűjteni az otthoni háztartásban elhasználódott, vagy éppen feleslegessé vált vödröket, nagyobb edényeket. Ezzel egyidejűleg egy másik gyűjtésbe is fogtunk: az elromlott

esernyők összeszedésébe. Apránként, mire igazán ősziessre fordult az időjárás és számítani lehetett csapadéokra, már volt annyi vödörünk és esernyőnk, hogy mindenkire jutott az osztályban. Volt, aki három- négy tárgyat is tudott hozni, de volt aki egyet is nehezen, vagy egyet sem. De egymást kisegítve (közben ezt is tanultuk!) összegyűlt elegendő kellék a következő kísérlethez. Edényeinket kivittük a már korábban is említett előkertbe.

Kb 1-1 méteres távolságra lerakosgattuk őket a földre. Mindegyikre tettünk egy kinyitott és fejjel lefelé állított esernyőt. Nagyon jól mutattak.

Csak éppen azt nem tudtuk beválnak –e vízgyűjtő tölcsernek, merthogy annak szántuk őket. Az igazság az, hogy másnap akkora szél kerekedett, hogy majdnem az összes ernyőt felborította.

Amikor kimentünk a kertbe az edényeinkért, azt tapasztaltuk, hogy hiába volt nagy eső, a széllel nem számoltunk, és ismét csak néhány liter vízre sikerült szert tennünk. Mivel ez a folyamat nem pusztán egy vízgyűjtési projektről szól, hanem magáról a tanulási folyamatról is, amit a tapasztalásaink mentén megélünk, gondolkodtunk közösen a gyerekekkel, hogyan védhetnénk ki a nagy szelet. Rájöttünk, nehezekekre lenne szükség, amiket, ha az esernyőbe rakunk talán megakadályozzák a felborulást. De mi lehetne nehezek? Ráadásul 25 nehezékre van szükség a 25 ernyőhöz! És persze a nehezek nem lehet olyan dolog, ami tönkremegy az esőben.

Több ötlet felmerülése után a kövek tűntek a legjobb megoldásnak. Ezért egy újabb alkalommal nagy sétát tettünk iskolánk közelében, hogy alkalmas köveket keressünk. És folytatódott a közös tanulás. Mert voltak kövek, amik túl nagyok, és voltak, amik túl kicsinek bizonyultak. Közben megtanultunk egymásnak segíteni, igazságosan elosztani egymás között a feladatokat (pl. felváltva cipelni a köveket, stb.). Időnként szándékosan nem javítottam ki az előre látható buktatókat, hogy

meghagyjam a gyerekeknek a felismerés örömét. A tapasztalati, tevékenységalapú tanulás élményét, mert úgy gondolom **az így szerzett tudás életre szóló lehet.**

A kövekkel lesúlyozott esernyőkkel végre sikert arattunk. Szerencsénkre a várva várt őszi esők sem maradtak el. Így végül kb. 15 vödörnyi esővizünk lett. Ez már több is volt a kelleténél. Ezért az iskolarádióon keresztül behirdettük, hogy minden osztályból szeretettel várunk egy-egy küldöttet, aki esővizet visz a saját osztálytermükbe locsolásra. Jöttek is sorba egymás után a „vízhordók”. Mi pedig learathattuk a babérokat, vagyis a sok-sok köszönetet. Még így is maradt 5 vödörnyi kincsünk. Ezeket az iskolánk közös tereiben lévő növényekre használtuk fel.

Ezzel a részletes beszámolóval szerettem volna érzékelteni, hogy a klímatudatosság elsajátítása, a szemléletformálás megvalósítása **komplex folyamat**. És ha belevágunk, vállalkozunk rá, azt tapasztaljuk, a sok munkával együtt rengeteg nevelési-oktatási kincset rejt. Az eddigiek arról győzték meg, mint tanítót, hogy érdemes a legkisebb gyerekeket is elindítani a környezettudatosság útján, bízva abban, hogy még nem késő.

Jelen pályázatunkban igyekeztem összegyűjteni, a teljesség igénye nélkül, azokat a fontos, jelentős tevékenységeinket, **„intézkedéseinket”, melyekkel immár második tanéve, a klímaváltozás hatásainak enyhítése érdekében teszünk** az osztályommal. És bemutattam néhányat azokból a módszereinkből, amelyekkel **tudatosan igyekszünk a káros hatásokhoz alkalmazkodni, ill. azokat valamilyen módon kiküszöbölni**.

Pályázatunkat **tudásmegosztásnak** is szánjuk, mindazon iskolai csoportok számára, akik ennek az útnak az elején járnak még.

Budapest, 2022.október

Tisztelettel a 2. A osztály nevében: Kiss Zsuzsanna tanító